

Stefan Zawierucha

Wójt Gminy Marciszów

OBSZARY WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ GMINY NA PRZYKŁADZIE MARCISZOWA

Używając kryterium podmiotowego, wyodrębnić możemy dwie płaszczyzny lokalnej współpracy transgranicznej. Pierwsza z nich obejmuje współpracę pomiędzy władzami lokalnymi a zagranicznymi jednostkami samorządu terytorialnego, podmiotami gospodarczymi, instytucjami otoczenia biznesu, organizacjami społecznymi oraz tzw. instytucjami pomocowymi. Płaszczyznę drugą tworzy transgraniczna działalność lokalnych organizacji społecznych, takich jak stowarzyszenia, zrzeszenia, kluby itp., realizowana wspólnie z ww. partnerami zagranicznymi. Z kolei dzięki użyciu klasyfikacji przedmiotowej wyróżnić możemy m.in. współpracę o charakterze gospodarczym, infrastrukturalnym, kulturalnym, oświatowym, sportowym, środowiskowym oraz w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Jak widać, lokalna współpraca transgraniczna ma wysoce zróżnicowany charakter i może być prowadzona przez wiele podmiotów. Oczywiście, najistotniejszym spośród nich, ale nie jedynym są władze lokalne. Ich udział we współpracy transgranicznej wiąże się przede wszystkim z ww. pierwszą płaszczyzną. Może i powinien w pewnym zakresie także obejmować płaszczyznę drugą. Sporadycznie władze gminy mogą nawet zaangażować się we współpracę prowadzoną przez komercyjne podmioty gospodarcze.

Zdaniem autora, generalnym celem współpracy transgranicznej jest rozwój lokalny. Cele szczegółowe są już jednak bardzo różnorodne, a zależą od takich czynników, jak właściwości układu lokalnego, przyjęte do realizacji długoterminowe plany rozwoju, działalność lokalnych organizacji pozarządowych, lokalne zasoby przyrodnicze, poziom rozwoju społeczno-gospodarczego i wiele innych. W gminie Marciszów, która jest gminą wiejską położoną w południowo-zachodniej części

naszego kraju, cele te są tożsame z większością celów przyjętych w jej strategii rozwoju lokalnego. Są to cele strategiczne, takie jak:

- wzrost aktywności gospodarczej podmiotów gospodarki lokalnej,
- dywersyfikacja funkcjonalna i przestrzennej gospodarki lokalnej,
- osiągnięcie stabilnego, długookresowego, charakteryzującego się dobrym standardem, kompleksu obligatoryjnych i fakultatywnych samorządowych usług publicznych,

- spełnienie szeregu pozostałych warunków autonomicznego wzrostu zamożności i osobistej samorealizacji mieszkańców gminy,

- wypełnienie zasad osiągania dwóch pierwszych celów strategicznych, które zagwarantują, iż najcenniejsze ekosystemy gminy nie będą w istotny, tj. nieodwracalny sposób naruszane,

oraz cele operacyjne:

- ograniczenie poziomu bezrobocia,
- poprawa dostępności do usług medycznych, kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych,

- pozyskanie inwestycji zewnętrznych,
- rozwój rolnictwa,
- rozwój systemu oświaty,
- rozwój usług turystycznych i okołoturystycznych,
- zabezpieczenie przed degradacją wszystkich ważnych elementów środowiska naturalnego gminy,

- zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- zapewnienie wysokiej jakości administracji samorządowej.

Transgraniczne działania na rzecz osiągnięcia tych celów zrealizowane i planowane do realizacji przez władze lokalne gminy Marciszów są bardzo bogate. Dalsza część artykułu zawiera ich prezentację, przy użyciu podziału na obszary funkcjonalne.

1. Obszar pierwszy to **obszar infrastruktury technicznej**. Obejmuje on przede wszystkim działania związane z komunalną infrastrukturą techniczną. Mimo iż praktyce samorządowej znane są przedsięwzięcia infrastrukturalne realizowane przez partnerów współpracy transgranicznej, to w przypadku gminy Marciszów nie należy się spodziewać działań tego typu. Niemniej jednak możliwa jest współpraca w zakresie identyfikacji możliwości inwestycyjnych, przygotowania projektów inwestycyjnych, przygotowywania programów eksploatacji urządzeń infrastrukturalnych, a także w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację inwestycji. Na uwagę zasługuje to, iż w Strategii Rozwoju Gminy Marciszów przewidziana jest realizacja wielu działań w obszarze infrastruktury technicznej możliwych do tego rodzaju wsparcia. Wsparcie o charakterze transgranicznym tych działań ma odbywać się głównie poprzez wymianę doświadczeń w za-

kresie budowy i zarządzania infrastrukturą techniczną, przygotowywania projektów inwestycyjnych oraz pozyskiwania środków pomocowych.

2. Działania proekologiczne stanowią obszar drugi. Są to jedne z najczęstszych działań prowadzonych przez samorządy w ramach współpracy transgranicznej. Składają się na nie przedsięwzięcia służące bezpośrednio poprawie stanu środowiska naturalnego i jego zabezpieczeniu przed dalszą degradacją, a także działania o charakterze pośrednim, do których zalicza się głównie wszelkie formy edukacji ekologicznej. Na tę formę współpracy władze gminy Marciszów zwracają szczególną uwagę nie tylko ze względu na to, iż jakość środowiska naturalnego to jeden z głównych czynników jej rozwoju, ale również ze względu na to, iż tego typu działania mogą być finansowane z wielu źródeł zewnętrznych. Szczególnie chodzi tu o środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej. Zadania proekologiczne gminy Marciszów, mogące uzyskać wsparcie w realizacji dzięki współpracy transgranicznej, to:

- opracowanie i przyjęcie uchwały regulującej w sposób nowoczesny i kompleksowy gospodarkę odpadami komunalnymi – *lokalne prawo śmieciowe*,
- samodzielna realizacja i wspieranie działań zmierzających do podnoszenia świadomości ekologicznej wszystkich mieszkańców gminy,
- rozbudowa lokalnej infrastruktury kanalizacyjnej – realizacja przyjętej koncepcji kanalizacji,
- dokończenie rozbudowy wysypiska odpadów komunalnych,
- wsparcie procesu zalesiania gruntów przeznaczonych na ten cel w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- likwidacja zjawiska „dzikich” wysypisk odpadów,
- rozbudowa infrastruktury wodociągowej,
- wspieranie organizacji szkoleń na temat nowoczesnych i alternatywnych kierunków produkcji rolnej,
- stały monitoring poziomu zanieczyszczenia środowiska naturalnego gminy oraz lokalnych, podziemnych zasobów wody pitnej.

Przy czym owa współpraca transgraniczna¹ to:

- organizacja i udział w imprezach upowszechniających świadomość ekologiczną (ekologicznych wystawach fotograficznych, warsztatach i rajdach ekologicznych),
- udział władz lokalnych, pracowników samorządowych, lokalnych rolników i przedsiębiorców w transgranicznych konferencjach, praktykach, szkoleniach i studyjnych wyjazdach proekologicznych,
- proekologiczna edukacja młodzieży szkolnej i kadry pedagogicznej,
- wspólne pozyskiwanie środków finansowych na realizację działań proekologicznych,

¹ Realizowana i planowana do realizacji.

– wymiana doświadczeń w zakresie prowadzenia ekologicznych części gminnego serwisu internetowego.

3. **Obszar promocji** obejmuje promocję gminy wśród zagranicznych inwestorów, potencjalnych zagranicznych kontrahentów lokalnych firm oraz potencjalnych zagranicznych konsumentów lokalnych produktów i usług. Znaczna część promocji może zostać wykonana we współpracy z partnerem (partnerami) zagranicznymi. Pozwoli to nie tylko na obniżenie kosztów przygotowania nośników promocji oraz kanałów promocyjnych, ale także umożliwi wykorzystanie zachodnioeuropejskich wieloletnich doświadczeń w zakresie marketingu komunalnego i marketingu przedsiębiorstw. Działania transgraniczne w chwili obecnej ograniczają się do poszukiwania przy pomocy partnerów zagranicznych potencjalnych inwestorów zewnętrznych. Planuje się jednak poszukiwanie kontrahentów dla lokalnych firm (oczywiście przy ścisłym uczestnictwie zainteresowanych przedsiębiorców lokalnych) oraz poszukiwanie potencjalnych konsumentów lokalnych produktów i usług. W tym ostatnim przypadku chodzi o potencjalnych turystów. Strategiczne działania promocyjne, które częściowo mogą zostać zrealizowane w ramach współpracy transgranicznej, to: utworzenie stanowiska ds. promocji gospodarczej gminy, wydanie gminnej ofert inwestycyjnej, realizacja przedsięwzięć z zakresu promocji inwestycyjnej, modernizacja internetowej witryny gminy oraz utworzenie punktu informacji turystycznej. Na ową współpracę transgraniczną składają się:

- organizacja turniejów gmin partnerskich,
- udział władz lokalnych i pracowników samorządowych w transgranicznych konferencjach, szkoleniach, warsztatach i praktykach dotyczących promocji,
- wspólne prezentacje samorządów partnerskich na wystawach i targach w Polsce, w kraju partnera, a także w innych państwach,
- współpraca gminnych centrów informacji turystycznej,
- wymiana wspólnych materiałów reklamowych (np. folderów turystycznych) i informacyjnych (np. ofert inwestycyjnych),
- wydanie wspólnego folderu promocyjnego,
- wymiana wystaw,
- wzajemne umieszczenie odnośników do stron internetowych obu partnerskich gmin,
- wzajemne udzielenie dostępu do stoisk na targach turystycznych.

4. Istnieją również związki między współpracą transgraniczną a lokalnym rynkiem pracy. Tworzą one następny obszar – **obszar rynku pracy**. Mają one charakter przede wszystkim pośredni i opierający się na pozyskiwaniu inwestorów zewnętrznych. Na rynek pracy przez współpracę transgraniczną wpływać można również, organizując międzynarodowe pośrednictwo pracy. W praktyce dotyczy to pośrednictwa w pracy sezonowej. Jest to, mimo wszystko, działalność wyjątkowo rzadko spotykana w polskich samorządach. Z punktu widzenia gminy Marciszów ten obszar współpracy transgranicznej ma jednak istotne znaczenie. Jeśli dzięki

takim działaniom udałooby się znaleźć sezonową pracę dla kilkudziesięciu bezrobotnych rocznie, byłby to istotny impuls na lokalnym rynku pracy. Czynności podejmowane w tym celu są bezpośrednio związane z realizacją zadania strategicznego polegającego wdrożeniu programu lokalnej polityki gospodarczej. Działaniami transgranicznymi sprzyjającymi jego realizacji mogą być:

- organizacja praktyk zawodowych dla uczniów szkół,
- pośrednictwo pracy w tym przede wszystkim sezonowe,
- szkolenia w zakresie produkcji żywności ekologicznej,
- wspólne warsztaty grup roboczych dotyczące rynku pracy,
- wymiana doświadczeń w zakresie prowadzenia gminnego serwisu internetowego w części związanej z rynkiem pracy.

5. **Organizacja targów i wystaw gospodarczych (obszar piąty)** to jedna z najbardziej spektakularnych form współpracy transgranicznej. Są to zwykle targi, na których prezentuje się pełną ofertę wyrobów i usług konsumpcyjnych wytwarzanych u obu partnerów. Znacznie rzadziej są to targi tematyczne, jak np. targi rzemiosła, targi przemysłu spożywczego czy targi turystyczne. W przypadku gminy Marciszów możliwości organizacji transgranicznych imprez targowych są wysoce ograniczone. Wynika to nie tylko z ograniczeń finansowych, ale również z niewielkiego potencjału gospodarczego gminy. Możliwe jest jednak uczestnictwo w transgranicznych imprezach targowych o charakterze multilateralnym, np. przez:

- wspólne prezentacje samorządów partnerskich na wystawach i targach w Polsce, w kraju partnera, a także w innych państwach,
- wzajemne użyczanie dostępu do targów,
- wspólne przygotowywanie się do udziału w imprezach targowych.

6. Kolejny obszar jest **obszarem gospodarczych baz danych** zawierających informacje na temat ofert biznesowych lokalnych podmiotów gospodarczych. Chodzi tu zarówno o oferty zbycia produktów lub świadczenia usług, jak i oferty pracy, oferty zakupu materiałów, surowców oraz informacji. Dzięki nowoczesnym środkom przekazu (Internet) oraz upowszechnieniu środków tradycyjnych (prasa, oferty inwestycyjne) systemy takie mogą mieć bardzo duży zasięg oddziaływania. Dzięki współpracy transgranicznej ich na bieżąco uaktualniane kopie mogą się znajdować u partnera (partnerów), co dodatkowo zwiększa ten zasięg. Systemy informacji gospodarczej mogą być również wykorzystywane w innych działaniach, jak np. sporządzanie ofert inwestycyjnych, folderów gospodarczych czy budowa witryny internetowej. Do transgranicznych działań mieszczących się w tym obszarze można zaliczyć:

- budowę internetowych systemów informacji gospodarczej,
- udział władz lokalnych i pracowników samorządowych w transgranicznych konferencjach i szkoleniach dotyczących bilateralnych systemów informacji gospodarczej,
- współpraca lokalnych centrów informacji turystycznej.

7. Jednym z najistotniejszych obszarów współpracy transgranicznej jest **obszar turystyki**. Działalność transgraniczna samorządów w zakresie turystyki jest wyjątkowo popularna. Polega na realizacji działań promocyjnych, na koordynacji budowy infrastruktury turystycznej, a także na pozyskiwaniu inwestorów działających w sferze turystyki. Z punktu widzenia gminy Marciszów działalność ta ma istotne znaczenie, ponieważ jej strategia rozwoju przewiduje realizację szeregu proturystycznych działań, takich jak:

- utworzenie punktu informacji turystycznej,
- organizowanie szkoleń dla mieszkańców gminy z zakresu organizacji usług turystycznych (ekoturystyka, agroturystyka, turystyka górską, turystyka specjalna, paraturystyka itp.),
- realizacja przedsięwzięć promujących walory turystyczne gminy,
- prawne i infrastrukturalne przygotowanie terenów pod zabudowę lotniskową,
- rozbudowa ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, oznakowania informacyjnego, parkingów itp.,
- wprowadzenie preferencji dla podmiotów gospodarczych inwestujących na terenie gminy w rozwój usług turystycznych.

Przedsięwzięciami transgranicznymi, które mają przyczynić się do realizacji tych zadań są:

- prezentacje samorządów partnerskich na wystawach i targach w Polsce, w kraju partnera, a także w innych państwach,
- rajdy turystyczne,
- współpraca centrów informacji turystycznej nad opracowaniem informatora, wymiana materiałów reklamowych i informacyjnych,
- poszukiwanie możliwości stworzenia turystycznych połączeń kolejowych,
- wydawanie i wymiana wspólnego folderu turystycznego, wspólnych map turystycznych itp.,
- wzajemne umieszczenie linków do stron internetowych obu partnerskich gmin.

8. Samorządowa działalność transgraniczna w **obszarze oświaty** to jeden z najpowszechniejszych obszarów współpracy transgranicznej. Współpraca transgraniczna w tym zakresie polega na realizacji działań ukierunkowanych na wzbogacanie wiedzy uczniów szkół, a nawet dzieci objętych opieką przedszkolną, doskonaleniu kwalifikacji nauczycielskich, doskonaleniu procesu dydaktycznego, pozyskiwaniu pomocy szkolnych oraz wymianie informacji przydatnych w trakcie realizacji procesu dydaktycznego. Tego typu działalność transgraniczna cieszy się wysokim zainteresowaniem jej głównych beneficjentów, czyli młodzieży i kadry szkolnej. Z drugiej strony na takie działania można pozyskać wiele środków pomocowych. Należy wziąć również pod uwagę, iż w ramach transgranicznej działalności oświatowej realizować można również część transgranicznej działalności kulturalnej oraz sportowo-rekreacyjnej. Oświatowa współpraca transgraniczna polegająca na organizacji:

- zagranicznych praktyk zawodowych dla uczniów szkół i kadry pedagogicznej,
- warsztatów językowych,
- szkolnych imprez kulturalnych i sportowych – akademie, olimpiady itp.,
- warsztatów grup roboczych dotyczących działań na rzecz młodzieży,
- współpracy bibliotek,
- wymiany uczniów między szkołami

może stać się jedną z wielu form realizacji zadań strategicznych gminy Marciszów, takich jak:

- poprawa technicznego i dydaktycznego wyposażenia placówek szkolnych,
- rozwój zasobów kadr dydaktycznych,
- unowocześnienie programu dydaktycznego,
- opracowanie założeń dotyczących utworzenia nowej szkoły ponadgimnazjalnej w Marciszowie.

9. W ramach współpracy transgranicznej istnieje również **obszar kultury i sztuki**. Gmina Marciszów realizuje z partnerami przedsięwzięcia służące wzajemnej prezentacji dorobku kulturowego i tradycji, poznawaniu obiektów zabytkowych, kreowaniu wspólnych wartości kulturowych oraz wspólnemu rozwijaniu horyzontów kulturowych. Są to: pozyskiwanie środków na odrestaurowanie obiektów zabytkowych, przeglądy autorskich zespołów muzycznych, tanecznych itp., spotkania seniorów, udział w szkolnych imprezach kulturalnych, warsztaty językowe; wizyty kadr kultury, plenery malarskie; spotkania o charakterze religijnym (wigilie, święta, pielgrzymki itp.), konkursy (literackie, plastyczne), wymiana uczniów między szkołami. Wiele instytucji pomocowych chętnie wspiera finansowo oraz merytorycznie tego typu działania. Biorąc pod uwagę strategię rozwoju gminy Marciszów, stwierdzić można, iż dzięki takim działaniom intensyfikować można realizację takich zawartych w niej zadań, jak:

- poprawa technicznego i dydaktycznego wyposażenia placówek szkolnych,
- rozwój zasobów kadr dydaktycznych,
- unowocześnienie programu dydaktycznego,
- wspieranie rozwoju sieci świetlic wiejskich,
- wspieranie społecznych inicjatyw kulturalnych,
- samodzielna realizacja i wspieranie działań zmierzających do podnoszenia świadomości ekologicznej wszystkich mieszkańców gminy.

10. Ostatnia, lecz niezwykle popularna i istotna płaszczyzna współpracy transgranicznej polskich samorządów lokalnych to płaszczyzna **sportu i rekreacji**. Należą do niej działania służące wspólnemu podnoszeniu sprawności fizycznej i poprawy stanu zdrowia mieszkańców jednostek partnerskich. Cieszą się ich wysokim zainteresowaniem i mogą służyć rozwijaniu innych form współpracy transgranicznej, w szczególności w oświacie i kulturze. Na tego typu działania również stosunkowo łatwo pozyskać środki zewnętrzne, ponieważ instytucje unijne od lat

realizują szereg programów wspierających. W przypadku gminy Marciszów praktycznymi działaniami transgranicznymi mieszczącymi się w tym obszarze są:

- organizacja wspólnych imprez rekreacyjnych, np. rajdów, konkursów itp., zarówno dla młodzieży szkolnej, jak i osób dorosłych,
- organizacja wspólnych imprez sportowych, np. meczów, wyścigów itp., zarówno dla młodzieży szkolnej jak i osób dorosłych,
- współpraca stowarzyszeń, klubów oraz innych organizacji sportowych i rekreacyjnych.

W ramach podsumowania można stwierdzić, że działalność transgraniczna może być bogata i przydatna nie tylko w średnich i dużych miastach, ale również w małych gminach wiejskich. Jest ona skuteczną i efektywną metodą realizacji zadań zarówno własnych, jak i fakultatywnych gminy. Jest również istotnym czynnikiem wielowymiarowej integracji społeczności lokalnej. Konieczne jest zatem wsparcie przez aparat naukowy procesów współpracy transgranicznej zachodzących na płaszczyźnie lokalnej. Wsparcie takie z całą pewnością przyczyniłoby się do ich dalszego doskonalenia, a co za tym idzie do intensyfikacji rozwoju wielu układów lokalnych.

Literatura

- [1] Czarnow S., *Pojęcie współpracy transgranicznej*, „Samorząd Terytorialny” 1999 nr 4.
- [2] Izdebski H., *Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności*, Wydawnictwo Prawnicze LexNexis, Warszawa 2003.
- [3] Kaczmarczyk K., *Wybrane aspekty współpracy transgranicznej*, „Samorząd Terytorialny” 2001 nr 7-8.
- [4] Kowalczyk A., *Współpraca transgraniczna jako czynnik rozwoju lokalnego: porównanie granicy wschodniej i zachodniej Polski*, [w:] *Przemiany polskiej przestrzeni*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1997.
- [5] Nowak J., *Współpraca powiatów ziemskich z jednostkami zewnętrznymi*, „Samorząd Terytorialny” 2002 nr 3.
- [6] Pietrzyk I., *Zewnętrzna współpraca samorządów terytorialnych*, [w:] *Problemy polityki gospodarczej i gospodarki regionalnej w Polsce w procesie integracji z UE*, Wydawnictwo Wałkowska, Szczecin 1999.
- [7] Winiarski B., Przybyła Z., Borowski Z., *Rola współpracy transgranicznej w rozwoju lokalnym i regionalnym (na przykładzie województw zachodnich)*, [w:] *Przemiany polskiej przestrzeni*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1997.

THE AREAS OF TRANSBORDER COOPERATION IN THE MARCISZÓW COMMUNE

Summary

The author of this article presents the possibilities of transborder cooperation in the Marciszów commune. He submits this cooperation in several areas. As far as the criterion of subjectivity is concerned, there are two areas:

- the cooperation between local authorities and foreign local government's units, the economic, educational, sporting and environmental entities;
- the cooperation between local organizations, such as: associations, clubs, etc.;

Due to the usage of the objective classification it is possible to distinguish the areas of economic, cultural, educational, public security cooperation and the area environmental cooperation. Taking into consideration the last mentioned area, we can distinguish among in the following areas:

- a. Technical infrastructure.
- b. Environmental activities.
- c. The area of promotion.
- d. The area of labour market.
- e. The organising of economics fairs.
- f. The area of economic database.
- g. Tourism.
- h. Education.
- i. The area of culture and art.
- j. Sports and recreation.

As it results from the above case study, one can observe the wide possibilities of the transborder cooperation and the local authorities of the Marciszów commune implement them successively.